

Billströmska folkhögskolan

Svenska 3 uppsats

Romers förutsättningar i svenska skolan

Författare: Fanny Ahokangas Öström

Handledare: Marika Stark

Kurs: Allmänskurs konst och uttryck

Termin: Vårtermin 2025

Abstrakt

Uppsatsen undersöker varför romer inte har samma förutsättningar i svenska skolan. Metoden som har använts är litteraturstudier. Begreppet antiziganism förklaras. Resultatet är indelat i fem olika områden: Fördomar och undervisning om romer; Romska föräldrars skolbakgrund; Modersmålsundervisning; Frånvaro och Lösningar. I den slutliga diskussionen finns ett hopp om att situationen ska bli bättre med hjälp av brobyggare och ökad kunskap.

Innehållsförteckning

Innehåll

Abstrakt	2
Innehållsförteckning	3
1 Inledning	4
1.1 Syfte	4
2 Bakgrund	5
2.1 Litteratur	5
2.2 Begreppsförklaring	5
3 Metod och material	6
4 Resultat	7
4.1 Fördomar och undervisning om romer	7
4.2 Romska föräldrars skolbakgrund	7
4.3 Modersmålsundervisning i romani chib	7
4.4 Frånvaro	7
4.5 Lösningar	8
5 Slutsats och diskussion	9
Källförteckning	10

1 Inledning

Det här är en uppsats om romers förutsättningar i svenska skolan. Jag har själv kunskap om romer eftersom min mamma är rom och lärare. Det finns svensk forskning om att romer har det svårare i skolan än andra elever. Det finns olika anledningar till det som till exempel hög frånvaro och att föräldrarna inte har gått i skola.

1.1 Syfte

Syftet med denna uppsats är att ta reda på varför romer inte har samma förutsättningar i skolan som andra elever. Romer i hela världen har samma problem med sämre förutsättningar, diskriminering och fördomar. Jag har tyvärr behövt begränsa mitt arbete och därför handlar den här uppsatsen bara om situationen i Sverige. Min frågeställning blir därför:

Varför har romer inte samma förutsättningar i skolan som andra elever i Sverige?

2 Bakgrund

2.1 Litteratur

I Linda Jervik Steens rapport *Nulägesbeskrivning av romers situation i skolan* (2018) tar hon upp *brobyggare* (ett yrke där en person med romsk språk- och kulturkompetens fungerar som en länk mellan skolan och familjen) modersmålsundervisning, romska föräldrars relation till skolan och romers frånvaro. Jervik Steen har intervjuat rektorer, lärare och romska elever och föräldrar.

Marianne Liedholms och Göran Lindbergs rapport *Romska barn i skolor* (2010) tar upp ungefär samma saker som Jervik Steen men tar också upp att romsk personal i skolan är viktigt. Denna rapport är inte lika tidsaktuell men den är fortfarande relevant för att den visar på strategier som ökar närvaron.

En nyare delredovisning av regeringsuppdrag är Socialstyrelsens och Skolverkets *Uppdrag att ta fram och tillgängliggöra en utbildning för brobyggare med romsk språk- och kulturkompetens* (2024). De skriver om brobyggares förutsättningar.

Min fjärde källa är från Länsstyrelsen i Stockholm som har skrivit *Romsk inkludering. Årsrapport 2023*. Denna rapport tar upp att det är få romska elever som läser modersmål. Den tar också upp antiziganism i skolan.

I Skolverkets material för undervisning om nationella minoriteter *Undervisa om den nationella minoriteten romer* (2025) beskrivs romsk kultur och historia och vad antiziganism innebär.

2.2 Begreppsförklaring

Antiziganism är ett begrepp som betyder “fientlig inställning till romer” enligt Svenska akademins ordlista.

3 Metod och material

Metoden som jag använder mig av i arbetet med min frågeställning är litteraturstudier. Jervik Steens rapport *Nulägesbeskrivning av romers situation i skolan* (2018) är beställd av Skolverket och därför anser jag att det är en pålitlig källa. Liedholms och Lindbergs rapport *Romska barn i skolor* (2010) är beställd av Minoritet.se, en webbplats om nationella minoriteterna som Sametinget ansvarar för i uppdrag från regeringen. Även denna källa uppfattar jag därför som en trovärdig källa. Socialstyrelsens och Skolverkets rapport (2024) är ett uppdrag från regeringen och är en tillförlitlig källa. Även min fjärde källa är ett uppdrag från regeringen. Länsstyrelsen i Stockholm har regeringens uppdrag att “samordna, följa upp och genomföra insatser inom ramen för strategin för romsk inkludering” (*Romsk inkludering*, 2023, s. 3). *Undervisa om den nationella minoriteten romer* (2025) är också från Skolverket och därför anser jag att den är tillförlitlig.

4 Resultat

Min frågeställning i denna uppsats handlar om varför romer inte har samma förutsättningar i skolan som andra elever i Sverige. Mitt resultat är indelat i fem underrubriker: Fördomar och undervisning om romer; Romska föräldrars skolbakgrund; Modersmålsundervisning; Frånvaro och Lösningar.

4.1 Fördomar och undervisning om romer

Föräldrar som Skolverket har intervjuat menar att det är viktigt med kunskap om romer för att motverka fördomar (Jervik Steen, 2018, s. 25). En studie från FRA 2021 visar att en av fem romska elever upplever mobbning eller trakasserier i skolan på grund av att man är rom (*Romsk inkludering*, 2023, s. 45). Det finns därför ett behov för att medvetet arbeta för att förebygga och motverka antiziganism i svenska skolan. Det kan göras genom att höja kunskapen, utveckla undervisningen och förbättra förutsättningarna för skolpersonal att uppmärksamma och bemöta antiziganism (*Romsk inkludering*, 2023, s. 45).

4.2 Romska föräldrars skolbakgrund

En del romska föräldrar har inte gått i skolan och har därför svårt att ta till sig skriftlig information (Jervik Steen, 2018, s. 20). Romer fick inte gå i svenska skolan förrän 1960-talet (Skolverket, 2025). En lösning till problemet är brobyggare. Det är ett yrke där en person med romsk språk- och kulturkompetens fungerar som en länk mellan skolan och familjen (Jervik Steen, 2018, s. 12). Andra romska föräldrar som har gått i skolan har dåliga erfarenheter av det (Jervik Steen, 2018, s. 4). Skolan är en del av samhället och romer upplever ofta utsatthet och en känsla av att vara misstänktgjorda (*Romsk inkludering*, 2023, s. 47). Hösten 2013 avslöjades det att Skånepolisens upprättat ett register över romer. Detta förstärkte den misstro som romer har till svenska myndigheter (Skolverket, 2025).

4.3 Modersmålsundervisning i romani chib

Modersmålsundervisning får man om man i hemmet talar ett nationellt minoritetsspråk. Rapporten *Romsk inkludering* (2023) berättar att det endast är 25% av romska elever som läser modersmål medan 55% samiska elever och 88% judiska elever läser modersmål (s. 36). Det blir färre romska barn varje läsår som läser romani chib. Forskningen visar att det finns tre anledningar till att romska elever inte har modersmålsundervisning: det saknas lärare eftersom det finns många olika varianter av romani chib och en skola har svårt att erbjuda alla varianter (Skolverket, 2018, s.4), det finns kunskapsbrist hos familjer om rätten till modersmålsundervisning och att många romer döljer sin identitet (*Romsk inkludering*, 2023, s. 37).

4.4 Frånvaro

En del romska elever har hög frånvaro (Liedholm & Lindberg, 2010, s. 9). Motivationen att gå till skolan minskar om det är svårt att följa med i undervisningen. Därför är det viktigt att skolan ger elever den hjälp de behöver för att klara av sina studier (Liedholm & Lindberg, 2010, s. 23). Liedholm och Lindberg har intervjuat både romer och skolpersonal. Flera av intervjupersonerna anser att det är viktigt att romska barn får romska förebilder i skolans värld

för att barnen ska se att det är möjligt för romer att få kvalificerade jobb i samhället (s. 46). En romsk förälder som de har intervjuat säger att “om jag växer upp som barn och jag inte ser några andra romer i samhället som arbetar, vilken ambition ska jag ha då att bli något som vuxen. Det är inte lönt för mig att gå i skolan för jag ser ingen annan som jobbar ändå.” (Liedholm & Lindberg, 2010, s. 47).

4.5 Lösningar

Malmö stad och Malmö universitet har tagit fram rekommendationer för att motverka antiziganism. En av rekommendationerna är att meritera romsk språkkunskap vid rekrytering inom bland annat förskola och skola (*Romsk inkludering*, 2023, s. 45). Socialstyrelsen har undersökt olika brobygggarutbildningar och kommit fram till att det finns flera behov hos brobyggaren; “mer kunskap om aktuell lagstiftning och hur socialtjänsten fungerade” och också att träna på svåra samtal (Socialstyrelsen & Skolverket, 2024, s. 6). Eftersom många romska föräldrar inte har gått i skolan och har svårt att hjälpa sina barn med läxor är en till lösning att skolan erbjuder läxhjälp (Liedholm & Lindberg, 2010, s. 78).

5 Slutsats och diskussion

Varför har romer inte samma förutsättningar i skolan som andra elever i Sverige? Svaret på frågan är inte så enkel då det finns många olika anledningar.

Många romska elever upplever mobbning eller trakasserier i skolan på grund av sin romska identitet. För att ge romer samma förutsättningar som andra elever behöver svenska skolan arbeta för att förebygga och motverka antiziganism. En annan anledning är att romer inte fick gå i svenska skolan förrän på 1960-talet och att det bland romer finns en misstro till svenska myndigheter. Ytterligare en anledning är att det saknas lärare till modersmålsundervisning i olika varianter av romani chib. Det finns även kunskapsbrist bland romer om rätten till modersmålsundervisning.

Lösningar som har tagits fram för att ge romska elever samma förutsättningar är brobyggare och brobyggartutbildningar. En till lösning är Malmö stads och Malmö universitets rekommendationer om att meritiera romsk språkkunskap vid rekrytering inom förskola och skola.

Anledningen till att jag skrev om romska elever i svenska skolan är att jag pratade med min mamma, som är lärare, efter en föreläsning som varit på min skola. På föreläsningen förklarade man begreppet antiziganism och eftersom hon har romskt ursprung kunde hon dela med sig om sina erfarenheter av antiziganism och hur det är att vara rom i svenska skolan. Nu när jag har undersökt hur romska elever har det förstår jag varför det har blivit så här. Jag förstår också hur det kan vara svårt att känna sig motiverad om man har växt upp utan att se andra romer som det har gått bra för genom studier. Jag hoppas att situationen kan förbättras med hjälp av brobyggare och att fler får kunskap om romers kultur och situation.

Källförteckning

Jervik Steen, L. (2018). *Nulägesbeskrivning av romers situation i skolan*. Skolverket. Hämtad* 2025-01-30 från

<https://www.skolverket.se/download/18.6bfaca41169863e6a65d374/1553967971324/pdf3954.pdf>

Liedholm, M. & Lindberg, G. (2010). *Romska barn i skolor*. Minoritet.se. Hämtad* 2025-01-30 från

http://arkiv.minoritet.se/romadelegationen/www.romadelegationen.se/dynamaster/file_archiv_e/100420/dd56c912ae60316021aa86a4bd208636/romska_barn_i_skolor_v2.pdf

Romsk inkludering. Årsrapport 2023 (2023). Länsstyrelsen Stockholm. Hämtad* 2025-03-06 från

<https://www.lansstyrelsen.se/download/18.1b1d393819324610c3748491/1732515561869/Romsk%20inkludering%20%C3%A5rsrapport%202023.pdf>

Undervisa om den nationella minoriteten romer (2025). Skolverket. Hämtad* 2025-05-05 från

<https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/material-for-att-undervisa-om-nationella-minoriteter/undervisa-om-den-nationella-minoriteten-romer>

Uppdrag att ta fram och tillgängliggöra en utbildning för brobyggare med romsk språk- och kulturkompetens (2024). Socialstyrelsen och Skolverket. Hämtad* 2025-03-06 från

<https://www.skolverket.se/getFile?file=12588>